

Kvalitetsprogram

för den offentliga miljön i detaljplan

för centrum och bostäder vid

Opaltorget

2009-10-20

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Norconsult

**Kvalitetsprogram till detaljplan
för centrum och bostäder vid Opaltorget**

Diariennr. 0636/05

Kvalitetsprogram till detaljplan

Beställare

Göteborgs stadsbyggnadskontor

Malin Häggdahl Planarkitekt

Konsult

Norconsult AB, tel 031-50 70 00

Åsa Erkman	Landskapsarkitekt
Lena Seipel	Landskapsarkitekt
Lars H Simonsen	Industridesigner
Anders Jurin	Planarkitekt
Göran Berg	Planarkitekt

*Layout, planer och foton: Norconsult AB om inget annat anges
Flygfoton/Snedbilder: stadsbyggnadskontoret*

Övriga foton: Norconsults referensbilder

Innehåll

SAMMANFATTNING	4	3.2	Ensamhet och möten.....	13
1 KVALITETSPROGRAMMETS MÅL OCH STATUS	7	3.3	Trygghet	13
1.1 Bakgrund.....	7	3.4	Orientering-läsbarhet	14
1.2 Mål och syfte	7	4 OMRÅDETS HELHET OCH DELAR		
2 OPALTORGET MED OMGIVNING	9	4.1	Helheten	15
2.1 Ny stadsdel.....	9	4.2	Belysning	15
2.2 Offentlig service.....	10	4.3	Parken	16
2.3 Områdets läge	10	4.4	Torget	21
2.4 Trafik	10	4.5	Vändplan/Spårområde.....	23
2.5 Entréer.....	11	4.6	Övriga offentliga rum	23
3 DET OFFENTLIGA RUMMET	13	REFERENSER		25
3.1 Rummet sociala betydelse	13	BILAGA 1 Gestaltungsplan		27

Sammanfattning

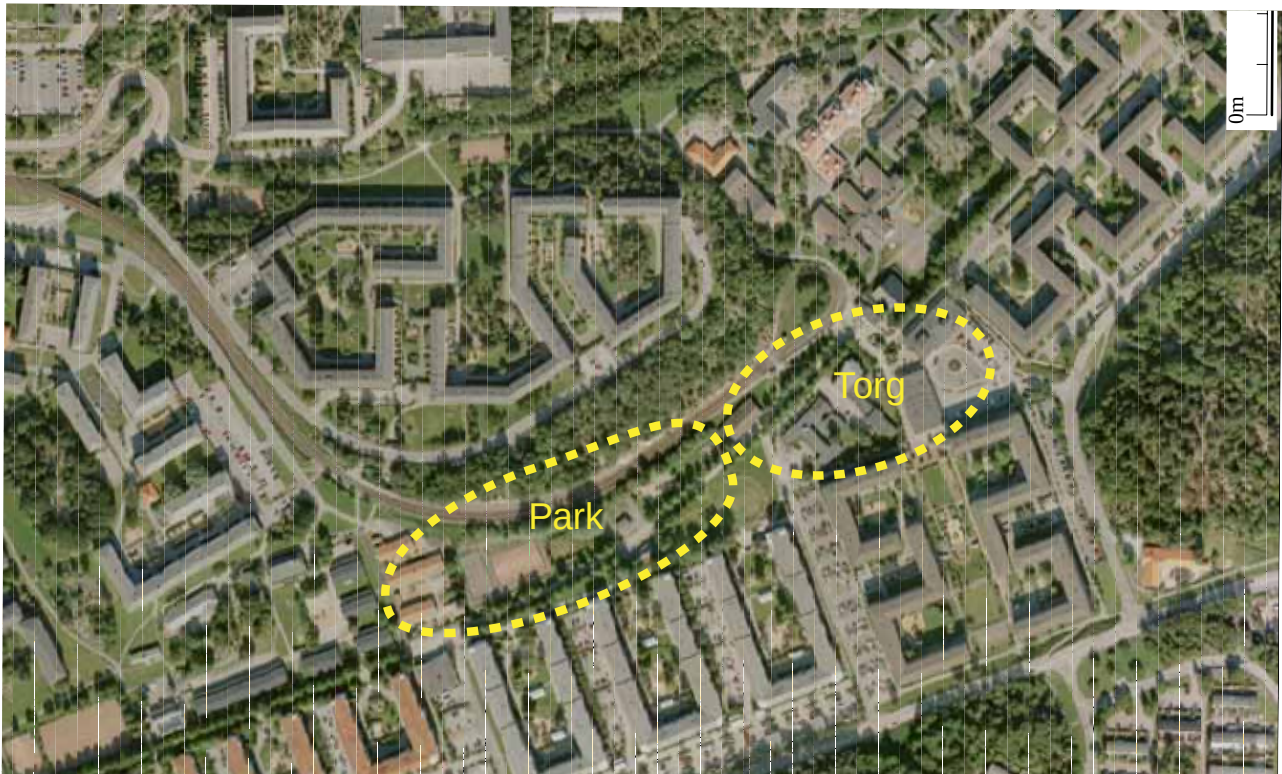
Kvalitetsprogrammet är ett led i arbetet med att utveckla Opaltorget med omgivningar till ett attraktivt och tryggt område av hög kvalitet. Arbetet började med Stadsbyggnadskontorets program för stadsutvecklingen i Norra Tynnered, 2004, och föreliggande kvalitetsprogram är en del i det detaljplanearbete som startade 2008. Kvalitetsprogrammet behandlar den offentliga miljön, övriga områden kring byggnaderna kommer att behandlas i den fortsatta planprocessen.

I stora drag innebär den aktuella planen att delar av befintlig bebyggelse kring Opaltorget rivs och ersätts med ny, att en ny väg till torget byggs längs med spårvagnsspåren som ger ökad tillgänglighet till torget, att nya bostäder byggs i sluttningen direkt öster om spårvagnsspåren och att tre befintliga bostadskvarter väster om Kastanjeallén kompletteras.

Den fysiska miljöns utformning påverkar hur vi människor beter oss i sociala situationer och olika platser utformning ger varierande för-

utsättningar. Hela området kommer att behöva en ansiktslyftning för att uppnå de estetiska, praktiska och sociala aspekter som är viktiga för området. Allt vävs samman till en helhet där också varje del får sina kvalitéer och sina rätta funktioner för att fungera. Det är viktigt att inga delar glöms bort. Visuellt skall området hänga ihop trots att torget, parken, kommunikationsytor och övriga offentliga rum kräver olika planering och bearbetning för att fungera.

Parken mitt i planområdet är en välbehövlig friyta där den befintliga Kastanjeallén bildar ryggraden. **Den röda tråden, dvs den sammanhängande linjen genom parken** (se strukturplanen på sidan 17) är gestaltningsmässigt och funktionsmässigt ett sätt att skapa en sammanhängande park som trots sin långsmala form breddas och tar in sidoytorna. De tvärgående linjerna fångar upp sidoaktiviteterna och mönstret som bildas när dessa sammanlänkas, ger parken en helhet som bryter den starka linjen i nordsydlig riktning.

Översiktskarta.

Kastanjeallén leder fram till hållplatsen med spårvagnsvändslinga och skapar en sammanbindande länk till Opaltorget. Att skapa en naturlig rörelse mellan parken och torget är ett mål. Hållplatsen ligger öppen och väl synlig och tillsammans med god utformning och prydlighet ökar trygghetskänslan.

Det framtida Opaltorget får en helt ny karaktär. De föreslagna byggnaderna runt torget skapar, trots att de nästan helt omfamnar torget, en välkomnande öppenhet. Byggnadens sluttande tak möter torget och det ger en vid vy med öppningen riktad mot öster där spårvagnshållplatsen blir det direkta blickfånget med höghuset och sluttningen i bakgrunden. Torgets två delar skall fungera som en helhet och ha gemensamma gestaltade element som tex markbeläggning som skapar sammanhang.

För att Opaltorget och dess omgivning skall kännas tryggt, är det viktigt att dess olika rum är överblickbara och inte känns alltför stora. Genom att placera entréer och fönster med

överblick mot rummen, skapar man allmänna platser som känns trygga att vistas i. Här får inte finnas några mörka passager, skymmande växtlighet, små skumma platser eller dylikt där insyn hindras.

Belysning skall användas på ett sätt som underlättar orienterbarhet samt rumsbildning. Rummen skall präglas av en "mänsklig skala" dvs. dimensionering av byggnader och platser i relation till människans sinnen, rörelsesätt, storlek och beteende.

Varken gestaltningsplanen, bilaga 1, eller texten går i detalj in på utformning och föreslår heller inga färdiga lösningar eller produkter. Däremot beskrivs de egenskaper och mål som skall uppnås i den färdiga miljön. Syftet är att kvalitetsprogrammet skall vara underlag för överenskommelser om vilka kvalitetskrav som gäller för den offentliga miljön och hur dessa skall uppnås.

1 Kvalitetsprogrammets mål och status

Förnyelse och förändring av Opaltorget med dess omgivning är ett sätt att kvalitetsmässigt lyfta hela området. För att säkra nivån på kvaliteten avseende utformning och innehåll har detta kvalitetsprogram tagits fram. Programmet gäller den offentliga miljön, rummet mellan husen samt mötet med husen som är rummets väggar.

1.1 Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret tog 2004 fram ett program för stadsutveckling i Södra Tynnered. I detta föreslås förändringar för att skapa en tryggare stadsdel, ge Opaltorget förutsättningar att överleva och förändra utpekade områden. En central del i arbetet är att skapa en trygg och trivsamt miljö. Under 2006 och 2007 utfördes parallella uppdrag med uppgift att ta fram idéer och förslag till förnyelse av Opaltorget. En utökning av denna process ledde till att SBK tog in ytterligare ett kontor, från Danmark. Detta senare skissförslag ligger till grund för det detaljplanearbete som startade 2008, där detta kvalitetsprogram utgör en del.

1.2 Mål och Syfte

Syftet är att kvalitetsprogrammet skall vara underlag för överenskommelser om vilka kvalitetskrav som gäller för den offentliga miljön och hur dessa skall uppnås. Programmet gäller den offentliga miljön, rummet mellan husen. Även mötet med husen, rummets väggar, är viktiga och kommer att beröras i detta kvalitetsprogram.

Kvalitetsprogrammet går inte in i detalj på utformning och föreslår inga färdiga lösningar el-

ler produkter. Däremot beskriver det egenskaper och mål som skall uppnås i den färdiga miljön.

Kvalitetsprogrammets mål är:

- att säkra en bestämd kvalitetsnivå i det offentliga rummet. Detta gäller såväl fysiskt som upplevelse i praktisk och social mening.
- att alla parter som är engagerade i utvecklingen av Opaltorget – kommunen, markägare och övriga medverkande – ska ha en gemensam bild av kvalitetskraven på miljöns karaktär samt på innehåll och nivå.
- att detta program skall vara möjligt att göra andra intressenter – boende, verksamhetsutövare, marknad, grannar, myndigheter samt besökare – medvetna om dessa kvalitetskrav.

2 Opaltorget med omgivning

Läget i staden för Opaltorget med dess omgivning ger goda förutsättningar att kunna utvecklas till en välfungerande och attraktiv stadsdel. Den aktuella planen beskriver stora förändringar för torget och hela området, där målet är att det skall utvecklas till en trygg stadsdel med en god boendemiljö.

2.1 Ny stadsdel

Opaltorget utbyggnad kommer att utgöra ett betydande tillskott av bostäder som påverkar platsens identitet och standard. Närheten till havet och till Göteborgs centrum ger området stort intresse och hög potential.

Det är viktigt att det framtida Opaltorget kommunicerar väl med omgivningen så att det integreras med områdena runt omkring. Torget med omgivningar ska utvecklas till ett attraktivt och tryggt område av hög arkitektonisk kvalitet med goda förutsättningar för boende, sociala kontakter, kulturaktiviteter och rekreation. Planförslaget innebär att förortstorget omvandlas till ett stadsdelstorg och att förortsparken blir en stadspark.

I stora drag innebär den aktuella planen att delar av befintlig bebyggelse kring Opaltorget rivs och ersätts med ny, att en ny väg till torget byggs längs med spårvagnsspåren som ger ökad tillgänglighet till torget, att nya bostäder byggs i sluttningen direkt öster om spårvagnsspåren och att tre befintliga bostadskvarter väster om Kastanjeallén kompletteras.

Med dessa insatser vill man få en attraktiv stadsdel med förbättrat utbud och ökad säkerhet samtidigt som området förtätas. Det aktuella området består idag främst av grönytor, grusade lek- och idrottsytor, bebyggelse och hårdgjorda ytor samt en till stora delar skogsbevuxen bergssluttning. Området bedöms inte hysa några höga naturvärden, men det finns enstaka äldre tallar och lövträd med lokala naturvärden. Kastanjeallén med omgivande lek- och idrottsytor har även ett lokalt värde som rekreationsområde för närboende. Uppvuxen vegetation och stora träd är alltid ett stort värde i en ny eller upprustad miljö. Även bergssluttningen har ett visst lokalt rekreativt värde. Planerade åtgärder medför relativt omfattande sprängningsarbeten och avverkning av skog i bergssluttningen samt att delar av befintliga grönytor och grusade lekytor tas i anspråk.

Området kommer att kunna knyta till sig en rad servicefunktioner och kommer att ha rollen som närcentrum/ stadsdelstorg där närhandel, verksamheter och service skall fungera. Det är angeläget att få en utformning av de offentliga

ytorna som svarar mot dess läge och funktion i stadsdelen.

2.2 Offentlig service

Om nybyggnadsplanerna genomförs räknar man med att ca 3000 personer kommer att ha Opaltorget som närtorg dit man företrädesvis går. Ytterligare några tusen människor kommer att ha det som ett passagetorg i anknytning till hållplatsen och den nya vägdragningen. Av de som passerar räknar man med att ett antal kommer att besöka service och andra attraktioner på vägen. Opaltorget har med detta underlag förutsättningar att bli ett fungerande lokaltorg. Däremot kommer Opaltorget inte att kunna konkurrera med Frölunda torg i fråga om klädbutiker och affärskedjor vilket inte heller är en ambition.

Opaltorget skall utvecklas till ett närtorg med god service på de områden som bör ligga i närmiljön som tex apotek, BVC, vårdcentral mm. Det skall vara en plats där man kan uträtta ärenden men det är också viktigt att det blir en bra mötesplats.

Torget utformning och karaktär skall gynna just utvecklingen av närtorgskänslan med attraktioner för att dröja sig kvar så att torget blir befolkat. Torgets skall ha hög materialkvalitet och kännas tryggt.

2.3 Områdets läge

Området ligger ca 10 km från centrala Göteborg och ca 1,5 km från Fröunda Torg.

Runt om finns många fina naturområden och havet ligger på cykelavstånd, knappt 2 km därifrån. Rörvik och Ganglet är de närmsta badplatserna som även har småbåtshamnar. Här finns både sandstrand och klippor. Ganglet är ett havsnära naturområde med strandängar, öppet beteslandskap och bergsområde med buskage. Norr om ligger Slottsberget och söder om ligger Välen ett våtmarksområde med fågeltorn, naturstig och museum.

Opaltorgsområdet har även naturområden mycket nära tex Ängsås, ett relativt flackt område, bergspartiet Ulvås samt obebyggda områ-

den söder om Grevegårdsvägen.

Sammantaget har hela området ett mycket bra läge i staden både relativt centralt och med rekreation och bad på riktigt nära håll.

2.4 Trafik

Hela området Södra Tynnered avgränsas av Västerleden och de tre huvudgatorna, Skattegårdsvägen i norr, Grevegårdsvägen i väster och Näsetvägen i söder. Från dessa huvudgator leds trafiken in i området på lokalgator och vidare till parkeringar eller in på entrégator.

Dagens trafikstruktur har många brister. I Förstudien Centralt trafikstråk, Södra Tynnered (2008-11-21), beskrivs dessa brister och möjliga lösningar.

Torget är trafikmässigt en knutpunkt för hela området. Hit leder både spårväg och flera lokalgator samt gång- och cykelvägar. Utbyggnaden av en ny lokalgata parallellt med spårvägen samt bussgatan runt torget ger möjlighet till ett trafikflöde på ett helt annat sätt än idag.

Spårvägen är förlagd centralt i området. Sträckan trafikeras av linje 1 från Östra sjukhuset och linje 7 från Bergsjön, vilka båda vänder vid Opaltorget. Denna snabba och direkta kommunikation både till Frölunda torg och Göteborgs centrum ger Opaltorget många fördelar. Att enkelt och snabbt förflytta sig till och från centrala delar i staden gör området extra attraktivt ur boendesynpunkt. Samtidigt blir Opaltorget attraktivt ur servicesynpunkt när det är lättillgängligt även utifrån.

Behovet av parkeringar i området har stor betydelse för tillgängligheten. När antalet boende och besökande ökar blir parkeringsytorna fler. Det är viktigt att dessa ytor dels placeras i attraktiva lägen och dels tas om hand och utformas med omsorg för att bli en positiv del av övriga torgytor.

Parkering

Tillkommande boendeparkering sker i första hand under mark. Dessutom utnyttjas spårvagnens rundkörningsyta. Övriga områden för besökare och korttidsparkering delas med fördel

upp i flera mindre och mer spridda platser. Detta ökar tillgängligheten och man slipper de stora parkeringshav som annars är vanliga.

För att det framtida området skall få en bra trafik- och parkeringsmiljö är det viktigt att planera så att parkeringarna är lättillgängliga och placerade i de lägen där behovet är som störst.

Parkeringsplatsernas förankring till sin närresta omgivning markeras med hjälp av beläggning, inraming i form av grönska och murar samt belysning.

2.5 Entréer

Opaltorget kommer i framtiden att vara tillgängligt från alla vädersträck genom olika kommunikationssätt. Alla dessa entréer har betydelse för torget och bör tydliggöras på ett sätt som känns igen runt hela torget. Från nordöst närmar man sig torget antingen som bilist på den nya lokalgatan eller som gång- / cykeltrafikant på den parallella GC-vägen. Spårvagnstrafiken och stråket genom parken leder också fram till Opaltorget i detta läge.

Parken kan i sig själv ses som en entré till Opaltorget. Entréen härifrån är den mest öppna

och tillgängliga entrén till torget. Från parken möter man norra delen av torget redan vid den upphöjda gatan som är en del av torget. Med förlängningen av Kastanjealléns trädrad leds man vidare till entrén i öster som fortsätter in på det inre torget. Här är entréen extra tydlig med sin breda öppning mellan husen och torgytan som fortsätter över gatan och in på hållplatsen.

Söderifrån närmar man sig torget i viss mån bakifrån från Opalgatan. Denna entré till torget är därför viktig att förtydliga och den måste behandlas på ett sätt så att den inte blir en baksida.

Från norr ger utsikten ovanför terrasshusen en tydlig överblick över området. Från detta håll når man torget endast som fotgängare eller cyklist och den östra sidan av torget utgör entrén.

Västerifrån nås torget från angöringsgatorna mellan bostadshusen. Torgytan som fortsätter över gatan på norra delen av torget ger en antydning om att torget närmar sig. Den tydligaste entrén härifrån är annars den mitt på torget där huskropparnas täta möte visar en riktning in till det inre torget och samtidigt ger en inblick från detta håll.

3 Det offentliga rummet

Det offentliga rummet formas av dess väggar och golv och av hur det används. Det är viktigt att skapa rätt förutsättningar i en miljö så att olika aktiviteter känns självklara. Befolkas rummet känns det tryggare. Finns det plats för olika åldrar och människor med olika förutsättningar ökar användbarheten. Det offentliga rummets sociala funktion är lika viktig som dess praktiska.

3.1 Rummets sociala betydelse

Den fysiska miljöns utformning påverkar hur vi människor beter oss i sociala situationer och olika platser utformning ger varierande förutsättningar.

Möjligheter till spontana samtal och träffpunkter som är lättillgängliga för allmänheten är av stor betydelse i det offentliga rummet, där umgänge många gånger är enklare och förbundet med färre krav och prestationer än umgänge i den privata bostaden.

Det offentliga rummet ger möjligheter till aktiviteter över ålders- och könsgränser. Ju större mångfald och ju fler korsningspunkter som erbjuds mellan olika aktiviteter desto större social betydelse får den offentliga platsen.

För att alla ska få samma rätt och möjlighet att ta del av det offentliga rummet måste ytor för aktiviteter, samvaroplatser och lekytor utformas med tanke på tillgänglighet och mångfald. Dock måste dessa aspekter på ett naturligt sätt integreras i gestaltning och materialval.

3.2 Ensamhet och möten

Både ensamhet och möten är viktiga att underbygga i det offentliga rummet. Möten kan bestå i allt från den igenkännande nickan till mötet mellan två gamla vänner - enkla och snabba möten på väg till eller från - planerade- och mer spontanta aktiviteter. Men här ska även finnas plats för att bara sitta för sig själv, spana in folklivet och koppla av. Inte alla vill knyta nära grannkontakter, utan föredrar storstadens anonymitet.

En genomtänkt utformning skall bidra till att efterfrågan på både möten och möjlighet till ensamhet kan skapas.

3.3 Trygghet

För att Opaltorget och dess omgivning skall kännas tryggt, är det viktigt att dess olika rum är överblickbara och inte känns alltför stora. Genom att placera entréer och fönster med överblick mot rummen, skapar man allmänna platser som känns trygga att vistas i. Här får inte finnas några mörka passager, skymmande

växtlighet, små skumma platser eller dylikt där insyn hindras.

Belysning skall användas på ett sätt som underlättar orienterbarhet samt rumsbildning (se kapitel "Belysning"). Rummen skall präglas av en "mänsklig skala" dvs. dimensionering av byggnader och platser i relation till människans sinnen, rörelsesätt, storlek och beteende.

För att Opaltorget och dess omgivningar skall kännas tryggt under dygnets alla timmar, är det viktigt att de olika rummen är syresatta under flera delar av dagen. Människor tar sig dit, människor har ärenden. Ett kvällsöppet café/dagligvaruhandel eller kvällsaktiviteter i parken kan ge upphov till mer liv och rörelse. Utbudet av aktiviteter måste vara varierat. Långsamtgående trafik får också finnas men det är viktigt att trafikytorna är tydligt definierade.

I de bottenvåningar där affärsverksamhet finns, bör man låta skyltfönsterbelysningen vara kvar även kvälls- och nattetid. Dessa skyltfönster får inte täckas av skyddande galler eller film. Om galler måste användas, kan man använda en lösning där gallret hamnar bakom skyltningen på insidan av skyltfönstret.

Där barn vistas skall man ta extra hänsyn till säkerhet avseende trafik och dylikt. Parkering

och byggnader som av olika skäl får "döda" hörn eller fasader skall av trygghetsskäl få en utformning som präglas av lika hög standard i materialval, belysning etc. som övriga Opaltorget.

3.4 Orienterbarhet - läsbarhet

Besökare ska alltid känna var man har Opaltorget och parken. På långt håll ska entrépunkter till de olika delarna av torget vara synliga och påtagliga så att områdets identitet signaleras.

De nya byggnaderna är i norr och söder tydliga landmärken på både nära och långt håll med sina speciella karaktärer. Detsamma gäller höghuset och terrasshusen som bildar en grön fond i öster. Angöringsplatserna till terrasshusen skapar också en möjlighet till överblick över Opaltorget och dess omgivningar.

Entréerna mer lokalt i området markeras med skyltar och materialval som ger den som vistas där tydlig indikation på var man befinner sig och vart man ska vidare. Den gröna parken kan t.ex med grönska och ljussättning annonseras västerut mellan bostadshusen.

Genvägen från området ovanför terrasshusen ner mot torget görs mer trygg och synlig.

4 Områdets helhet och delar

Hela området Opaltorget med omgivning och delar kommer att genomgå en upprustning och omvandling. Allt vävs samman till en helhet där också varje del får sina kvalitéer och sina rätta funktioner för att fungera. Det är viktigt att inga delar glöms bort. Visuellt skall området hänga ihop trots att torget, parken, kommunikationsytor och övriga offentliga rum kräver olika planering och bearbetning för att fungera.

4.1 Helheten

Den föreslagna, nyskapande arkitekturen möter närmiljön och integrerar byggnaderna i platserna på ett sätt som tidigare inte har varit fallet. Trots tydliga gränser mellan offentligt och privat kommer området att kunna vävas samman till en helhet.

Det stora centrala rummet utgörs av parken som övergår i den gröna slänten med terrasshusen och höghuset. Gränsen mellan park och hus överbryggas av spårområdet vars spår föreslås gå i gräs. Det gröna spåret minskar dessutom bredden på det nödvändiga trafikrummet samtidigt som det dämpar spårljudet.

Terrasshusen utgör en tydlig gräns och vägg österut i det stora gröna rummet som i norr och söder avgränsas av karaktärsfulla byggnader också de med tydlig grön karaktär. Gränsen mellan parken och dess avgränsande väggar får på detta sätt en diffus övergång och mötet mellan huskroppar, torg och park blir flytande.

Dessa gränsland/förbindelseytor är viktiga att ta om hand. Man skall i området aldrig uppleva att man befinner sig utanför eller på baksidan

av något. Ytornas olika funktioner och även material vävs samman till mjuka övergångar och varje del i det offentliga rummets tas om hand. Man skall veta var man är och vart man är på väg.

Lilla Torg och Opaltorget blir entréer till parken. Dessa bör ha ett släktskap i markmaterial och kanske även i möblering.

Parkens avgränsning i väster utgörs av tillbyggnader till de befintliga bostadshusen vars fasader blir en distinkt och tydlig gräns av parken på denna sida. Mellan husen letar sig parken vidare ut mot angöringsgatorna med grönska och nya tvärförbindelser som binder ihop bostadsområdet med parken.

4.2 Belysning

Belysningen för Opaltorget och dess omgivningar skall ha en genomtänkt struktur och utformning. För att underlätta orienterbarhet och läsbarhet skall de olika delarna så som huvudstråk, park, torg och gaturum få sin egen utformning med hänsyn till val av armatur, stolp-

Den romantiska parken skapar känsla, upplevelser och trygghet. Här belyses marken. Referens från www.flicker.com (ilya.b)

Ljusatt lekplats kan bli en platsbelysning som breddar stråket. Referens från www.ljusarkitektur.archidea.se

*Ljussättning som konstverk, punktbelysning
Referens från bok*

höjd, temperatur, mängd ljus etc så att området upplevs som dynamiskt, varierat och spännande att vistas i. Genom en fin belysning och löpande underhåll skapas en miljö där folk vill vistas. Ju fler människor, ju mindre är risken att vandalisering kan försiggå osedd. Armaturerna måste vara tåliga och sanering av klotter samt utbyte av trasig armatur bör ske direkt för att hindra att skadegörelsen fortsätter.

För att spara miljön väljs ljuskällor med högt ljusutbyte som t.ex. metallhalogen. LED kan användas i effektbelysning, ledljus med mera. Bländning undviks genom korrekt riktning av ljuset, mekaniska bländskydd eller rastrerat glas.

För att säkra en god ljusmiljö, är det viktigt att utforma en genomtänkt och fungerande underhållsplan för områdets belysning.

4.3 Parken

Parken mitt i planområdet är en välbehövlig friyta som idag fyller en rad funktioner. I den framtida gestaltningen av parken finns stora möjligheter att utveckla denna gröna remsa till en vackert gestaltad enhet som samtidigt är en fungerande och trygg anläggning för alla åldrar. Målet är "Gestaltad parkkänsla" då övriga behov av friluftsliv och fritt strövande finns på andra platser i närheten. När biltrafik förs in i det tidigare bilfria området kommer parken att utvecklas från förortspark till stadspark.

Parkens röda tråd

Den röda tråden genom parken (se strukturplanen på sidan 17) är gestaltningsmässigt och funktionsmässigt ett sätt att skapa en sammanhängande park som trots sin långsmala form breddas och tar in sidoytorna. De tvärgående linjerna förstärks på detta sätt så att sidoaktiviteterna sammanlänkas och tydliggörs i förhållande till huvudstråket. De tvärgående linjerna tar med parkens sidoområden och mönstret som bildas när dessa sammanlänkas ger parken en helhet som bryter den starka linjen i nordsydlig riktning. Perifera delar som idag inte uppfattas som en del av den stora parken kan i detta helhetsgrepp tas med så att parken flyter ut och hämtar in omgivningen.

Kastanjeallén får en ny karaktär där känslan av

genomfartsled försvinner. Med hjälp av variation i ytskiktmaterial och återkommande platser med intresspunkter, förändras möjligheten att cykla snabbt denna väg. I stråket kan en signal i form av en symbol eller liknande antyda vad som händer i direkt anslutning i stråket. En rosenspaljé kan tex markera rosenträdgården och en lekskulptur kan markera lekplatsen. I den framtida gestaltningen fortsätter alltså Kastanjeallén med sitt gångstråk att vara en central aktivitet varifrån sidoaktiviteterna utgår. Vill man i stället förflytta sig snabbt genom området väljer man den snabbare cykelvägen i östra kanten av parken. Detta skall kännas som ett naturligt val.

Den röda tråden genom parken och som vid upprepade tillfällen korsar stråket skall löpa genom parken och gestaltas genom olika typer av uppbyggnad. Ibland tar linjen upp höjdskillnader och kan då utformas som en bänk eller gradänger. Linjen kan övergå till mur medan den på sina ställen endast blir en markering i marken. Viktigt är dock att linjen är sammanhängande och tydlig samt att den känns igen genom hela parken.

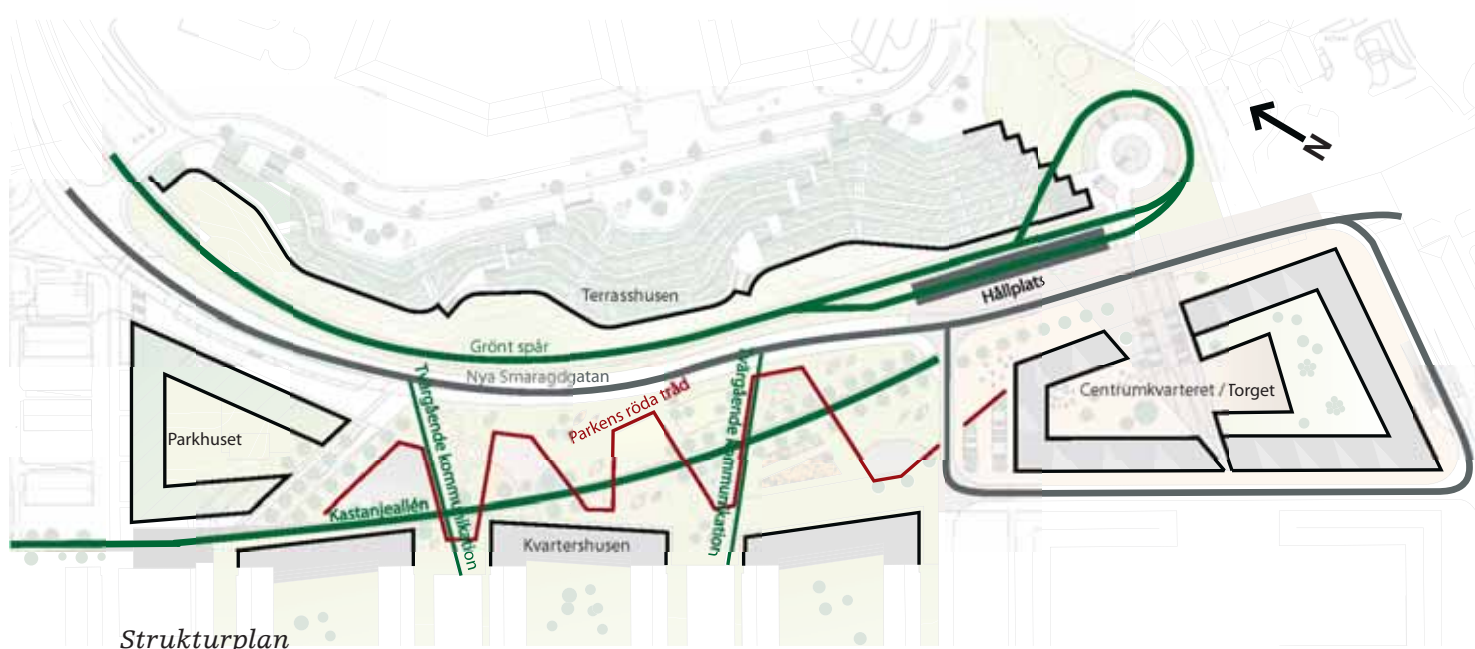
I anslutning till och som förstärkning av linjen är tvärgående länkar utlagda som förbindelsestråk. Mer fria rörelser i parken kan ske mellan de olika delarna och återkommande finns hårdgjorda ytor att röra sig på. Det finns också möjlighet att mer fritt röra sig på gräsytor mellan aktivitetsytor.

Den genomgående linjen kan övergå i olika former. Här blir linjen en vattenränna. Referens från London

En genomgående linje i form av trampstenar. Referens från London

Linjen skapar rum. Referens från Stockholm

Linjen fortsätter över GC-vägen - det är viktigt att linjen fortsätter utan uppehåll. Referens från tidskrift

*Materialvariation i det genomgående stråket
Referens från Stockholm (BIG)*

Aktiviteterna i parken skall inte uppfattas som separata delar utan skall arbetas in i parkstrukturen som ett helhetsgrepp. Små och stora ytor som bildas i anslutning till stråket med hjälp av den genomgående linjen (den röda tråden) fylls med de aktiviteter som efterfrågas. Dessa aktiviteter kan variera med tiden och om någon aktivitetsyta tillfälligt skulle vara vakant uppfattas den ändå inte som en ödslig plats utan som en del av området.

En stor flexibilitet för nyttjande eftersträvas. Aktivitetsytorna kan t.ex. även nyttjas för marknadsdagar och andra evenemang och platsen där scenframträdande eller dans kan förekomma kan bli en god mötesplats att nyttja när platsen inte används till annat.

De olika aktiviteterna i parken som i dagsläget efterfrågas är promenad, lekplats, hundrastgård, scen, ytor för evenemang – (denna kan kombineras med att fungera som bollplan). För övrigt önskas även friytor för möten (olika generationer), vistelse och vila samt ytor som skapar blickfång i parken.

De verksamheter som finns i byggnader i parken i dag förutsätts i första hand kunna inrymmas dels i byggnaden på torget, dels i markplanet på tillbyggnaderna till befintliga bostäder. Mörka och oanvända byggnader hindrar överblickbarhet i parken och de upplevs ofta otrygga på kvällar och nätter. Dessutom frigörs parkyta om inga byggnader uppförs i parken.

Förutom entréer till de verksamheter som placeras i tillbyggnaderna bör övriga entréer inte placeras ut mot parken, eftersom detta skulle medföra att denna sidan får en privat karaktär som tar parkyta i anspråk.

Grönskan

En stor kvalité är att parken redan har en grön bas. Den genomgående Kastanjeallén kommer även i fortsättningen att bilda en "rygggrad" genom parken och området och binda ihop dess delar. För att öppna allén mot resten av parken krävs att kastanjerna stammas upp ytterligare så att sidoytorna på ett bättre sätt integreras. Enstaka buskar och ytterligare träd kommer att behövas för att skapa rumsbildningar och struktur och för att man skall känna att parkens rum får stöd. Detta kan också skapas med

Grönt spårvagnsspår - möjlighet att visuellt förlänga perspektivet. Referens från Göteborg

Böljande leklandskap Referens från Stockholm

Markmodellering - ett sätt att forma parken och skapa spänning. Referens från bok

Konstnärlig lekutrustning - Kombinerad gestaltning och funktion i utformningen Referens från Oslo

Blomsterprakt blir smycken i parken Referens från Karlskrona.

Hangout. Det är viktigt att skapa platser för alla åldrar Referens från Lyon

Här används höjdskillnad för att skapa sittgradängar i gräs - platsens förutsättningar används. Referens från London

Sittgradängar i trä. Referens från Göteborg

Sittmöbel med flera funktioner. Referens från Oslo

hjälp av markmodelleringar som tar stöd i den genomgående linjen (parkens röda tråd). Sammanhängande buskage bör undvikas för att parken skall kännas trygg.

För att ytterligare höja nivån och för att skapa blickfång i parken kommer blommande ytor att finnas återkommande i parken.

Kontakten mellan parken och den norra byggnadskroppen ska hållas öppen dels genom bred tillgänglighet rakt ut i parken dels genom att grönska vandrar in från parken på gården och upp på det gröna taket.

Den nya gatan i östra kanten avgränsas från parken genom en längsgående plantering som bildar gräns mellan gata och GC-väg. En låg distinkt plantering utgör en tydlig avgränsning av parken utan att förta känslan av en flytande övergång mellan parken förbi det gröna spårområdet och vidare upp i slänten med terasshusen.

Möblering och material

Parkens material skall återkomma så att ytor och "möblering" i parkens delar hänger ihop. Det kommer att bli en välanvänd plats med högt slitage vilket kräver god kvalitet på materialen och omsorgsfullt utformade ytor med goda övergångar och bra lösta möten. Att integrera materialen i planeringen t.ex. göra en sittbar mur i en slänt eller gradängar gör att dessa delar blir självklara på platsen och undgår lättare vandalisera än t.ex. en ensam bänk. En hel miljö upplevs tryggare än en changserad miljö.

Praktiska funktioner såsom tex cykelparkeringar skall noggrant planeras för att ligga på rätt ställen i parken och för att bli en del av parken. Arrangemang av detta slag har en tendens att skapa rörighet om de inte är placerade rätt och har en god, praktisk och estetisk utformning.

Möblering/utrustning för aktivitet och vila skall vända sig till alla åldrar med sina olika förutsättningar. Tillgänglighetsbiten är mycket viktig att ta hänsyn till både i form av markmaterial och utrustning. Även för äldre skall det finnas förberedda aktiviteter som tex boule och specifika träningsredskap. Dessa skall vara integrerade i utformningen och kanske till och med vara en del av gestaltningen.

Form-och materialvariation, tydligt avgränsade ytor skapar ordning och trygghet. Referens från London

Tydliga entréytor, huvudgångstråk, gräs aktivitetstutor Referens från Barcelona

Avgränsade mindre rum Referens från bok

Parken skall ha väl valda markmaterial i en struktur som gör att ytorna är lättillgängliga och rationella att sköta. På vissa mindre ytor har parken högre detaljeringsgrad där det kan komma att krävas intensivare skötselinsatser

Ytskikten i parkens olika rum får material i relation till vilken aktivitet som planeras i ytan. Bollplanen kan få färgad asfalt eller grusas, lekytan beläggs med gjutgummi i olika nivåer och mönster, scenen kan få trätrall osv. De olika materialen följer med den överbryggande linjen över Kastanjeallén för att på så sätt markera ytterligare att något händer utefter stråket. Detta ger samtidigt stråket en karaktär som påverkar rörelsehastigheten, dvs, som inte inbjuder till snabb cykel- och mopedtrafik.

Belysning

Parkens belysning delas in i två grupper: allmänt ljus och effektbelysning. Det allmänna ljuset som belyser gångvägarna skall vara jämnt utan mörka och ljusa partier. Det specifika ljuset används i en kontrastverkan för att framhäva vissa detaljer eller funktioner. Det allmänna ljuset ger god synbarhet och trygghet, medan det specifika ljuset gör rummet mer spännande och intressant. Det är viktigt att använda ljussättningen för att skapa upplevelsen av en bred park även kvälls-och nattetid så att inte parken smalnar av och uppfattas som en korridor.

4.4 Torget

Det framtida Opaltorget får en helt ny karaktär. De föreslagna byggnaderna runt torget skapar, trots att de nästan helt omfamnar torget, en välkomnande öppenhet. Byggnadens sluttande tak möter torget och det ger en vid vy med öppningen riktad mot öster där spårvagnshållplatsen blir det direkta blickfånget med höghuset och sluttningen i bakgrunden.

Med rätt utformning och utan barrriärverkande element kan även parken i nordväst ges en upplevelse av att flyta in och kopplas mot nya Opaltorget. Att skapa en naturlig rörelse mellan parken och torget är ett mål.

Från Spårvagnshållplatsen ner mot husen söder om torget ges möjlighet till en välbehövlig och trygg kommunikation. Här finns en konflikt

mellan att komma nära torget med bil och att skapa en trygg och överskådlig miljö med goda gångkommunikationer. I det här fallet är det viktigt att inte parkeringsytorna planeras för långt ner mot söder på torget så att den tvärgående kommunikationen blockeras. Målet är att både stora och små skall kunna röra sig tryggt över torget. De två delarna av torget skall fungera som en helhet och ha gemensamma gestaltande element som tex markbeläggning som skapar sammanhang. Ytorna bör vara i samma plan utan störande kantstenar så att god tillgänglighet skapas.

Entréer till allmänna lokaler såväl som bostadsentréer är viktiga på torget för att skapa ett levande torg med mycket liv och rörelse. Bostäder och affärslokaler bör vara tillgängliga även utifrån för att skapa ett levande gaturum också på denna sida av byggnaden.

Den norra delen av torget är den största och mest solbelysta sidan. Denna del har två funktioner, dels som ett allmänt torg dels som en entrégård till bostäderna i huset. Här finns goda möjligheter att skapa rum i rummet och förlägga uteservering och andra vistelsezoner samt att skapa en grönare del av torget kanske med någon form av svalkande vattenspel.

Södra sidan av torget utgörs i första hand av en kommunikationsyta som får en vacker beläggning och möbler för tillfällig vila och väntan.

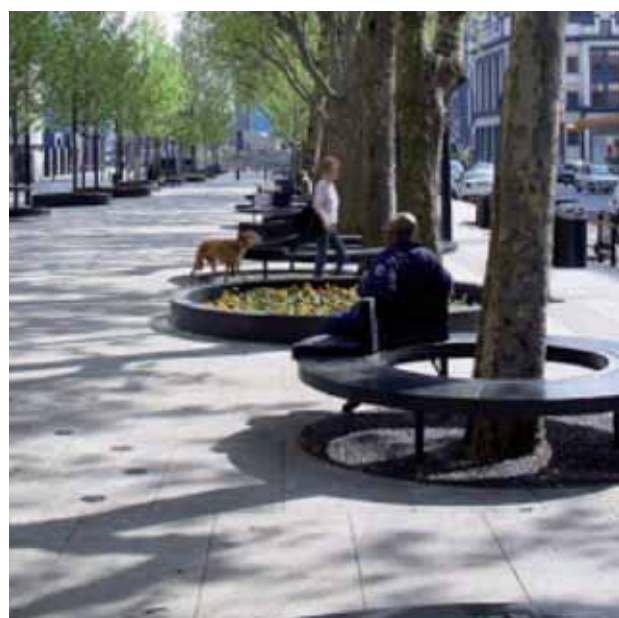
Det är viktigt att skapa ett helt torg och inte smådelar även om funktionen på de olika delarna varierar. Hela gestaltningen skall hänga ihop och ett sammanhang och god överblick över torget gynnar trygghetskänslan.

Möblering och material

Opaltorget ska byggas så att den står mitt på ett stort torg. Detta kan uppnås genom att material i ytskikt och möbler har samma drag och släktskap med varandra på den yttre delen av torget som i det inre torgrummet. Torgytan norr om byggnaden kan med fördel växa ut över gatan som förhöjs till samma nivå som omkringliggande park och torg. En markbeläggning som överensstämmer med torgets knuter dessutom tydligare samman park och torg.

Ett grönt torg med tydlig struktur. Referens från Prag (BIG)

Möbler och grönska integrerade. Referens från Prag (BIG)

Torget ytskikt ska ha en hög kvalitet och till största delen utgöras av natursten för att skapa en karaktär av fintorg. Det tvärgående stråket ges en egen karaktär med en annan typ av material och riktning där delar av material och form följer med över från de båda sidorna av torget.

Möbleringen på torget anpassas till den typ av vistelse man tänker sig på ytan med specialdesignade möbler för olika sätt att vila eller umgås. Det kan vara allt från skulpturala soffor till enkla cafémöbler. Övrig markutrustning ska

vara av samma familj på torget som i parken för att knyta samman de olika delarna till en helhet.

Grönska

Parkens grönska följer med in på torget i form av att ena sidan av Kastanejallén får fortsätta över gatan in på torgytan och leda gångtrafikanterna vidare längs med huset mot spårvagnshållplatsen. Yttre delen av torget planteras i övrigt med större högt uppstammade träd som återkommer inne i parken. Eventuella serveringar kan avgränsas av klippta häckar och spaljeer.

Planteringar förekommer dessutom på norra delen av det inre torget i form av små, arkitektoniskt vackra och karaktäristiska träd. Vistelsezoner avgränsas av klippta låga häckar kompletterade med planteringskärl för sommarblommor. Planteringskärlen återkommer på södra sidan av torget.

Belysning

Under de mörka timmarna på dygnet ska torget få en ljussättning som ger en känsla av trygghet och trevnad. Ljuset ska underbygga rumsbildningar och händelser på de stora öppna delarna och anpassas till en mänsklig skala. Entréer kan lämpligen belysas för att leda besökare till olika målpunkter runtom på torget. Fasadbelysning som släpas uppifrån och ner ger en ökad inramning/rumbildning. Ljussättningen skall kännas väl balanserad, riktad och avbländad med minimal ljusförorening, ha en god kvalitet estetiskt och tekniskt samt bidra med en god

Torgmiljö där belysningen ger en känsla av trygghet och trevnad. Belysning integrerad i beläggningen Referens från Prag (BIG)

färgåtergivning. Bostädernas egna belysning signalerar att torget är bebott, vilket ökar känslan av trygghet.

4.5 Vändplan/Spårområde

Den nya spårvagnshållplatsen kommer att få en god kontakt med torget genom att stråket, som går tvärs över torget, leder rakt mot hållplatsen. Även Kastanjeallén leder fram till hållplatsen som ligger öppen och väl synlig från alla håll vilket ökar trygghetskänslan.

Parkeringsplatser i anslutning till spårvagn och torg är viktiga men svåra att finna utrymme för. Att använda Spårvägens vändslinga blir en viktig entréplats till det höga bostadshuset. Ytskiktet på parkeringsytan, som kommer att kunna upplevas ovanifrån, väljs så att den cirkulära formen förstärks och karaktären av svart asfalt-parkering uteblir. Centralt placeras ett stort vårdträd alternativt en grupp uppstammade pelarträd.

För övrigt bör vändplatsområdet se välvårdat och prydligt ut och ha stor tydlighet i utformning och material.

4.6 Övriga offentliga rum

I byggnaderna runt Opaltorget finns både allmänna lokaler, bostäder och dagligvaruhandel. Varuinlastning och besöksparkering sker i första hand i markplanet vilket innebär en konflikt mellan varutransporter, bilar och fotgängare/cyklister. En tydlighet i gestaltningen i form av val av ytskikt och markerande/avgränsande murar eller annan markutrustning är av stor vikt.

Söder om Centrumkvarteret möter besökaren en sida med dels varuinlastning dels infart till bostadsparkering under mark. Utformning och möblering av denna sida måste utföras med avsikt att skapa en inbjudande och tilltalande entré till torget, godstrafik till trots. Delen skall ha samma kvalitet som övriga sidor och här är belysningsgestaltningen extra viktig för att uppnå trygghet. Entrén från detta håll skall kännas självklar i gestaltning och skyltning.

Ovanför de nya terasshusen delvis på tomtmark finns platser där det finns goda möjligheter att skapa utblickar/utsiktsplatser. Dessa platser

bör tas tillvara och utformas på ett lämpigt sätt så att dess kvalitéer kan utvecklas.

Genvägen öster om vändplatsen, mellan torget och de högre belägna områdena måste få en ny trygg utformning. Detta kan åstadkommas genom nedtagning av höga skymmande träd och gallring av lägre vegetation. Precis ovanför vändplatsen anläggs en öppen plan samvaroplatz med överblick ner över torget.

Referenser

Göteborgs stad, 2009-01-28, Utvärdering av behov av KOMPENSATIONSÅTGÄRDER för rekreativa och ekologiska funktioner

Göteborgs stad, 2008, Kompensationsåtgärder för natur och rekreation

WSP, 2008-11-21, Centralt trafikstråk, Södra Tynnered

Forum förlag, 2008, Trädgårdsdesign för 2000-talet

Tidskriften Sten, 3/2005

Referensbilder

Bilderna i materialet exemplifierar de tankar och intentioner kvalitetsprogrammet har med Opaltorget och dess omgivningars framtida form och innehåll. Bilderna är dels tagna av personer ur Norconsults landskapsteam och dels tagna ur teamets referensmaterial.

Bilaga

Följande bilaga till Kvalitetsprogrammet, Gestaltungsplan för den offentliga miljön, Opaltorget, visar disposition och utformning i stora drag. Planen är ett komplement till texten som beskriver den offentliga miljön ur såväl estetiska som praktiska och sociala aspekter.

Varken planen eller texten går i detalj in på utformning och föreslår heller inga färdiga lösningar eller produkter. Däremot beskrivs egenskaper och mål som skall uppnås i den färdiga miljön.

Norconsult AB

Theres Svensson gata 11

Box 8774, 402 76 Göteborg

031 – 50 70 00, fax 031-50 70 10

www.norconsult.se

Spårrområde på gräs

Generell yta
Bollspel/Skate
Plats för tillfällig
aktivitet
Asfalt/grus

Lekplats för gammal
och ung - Boule /
Träningsredskap /
Gjutgummi / Grus

Sol / Vila
Gräs och
gradänger

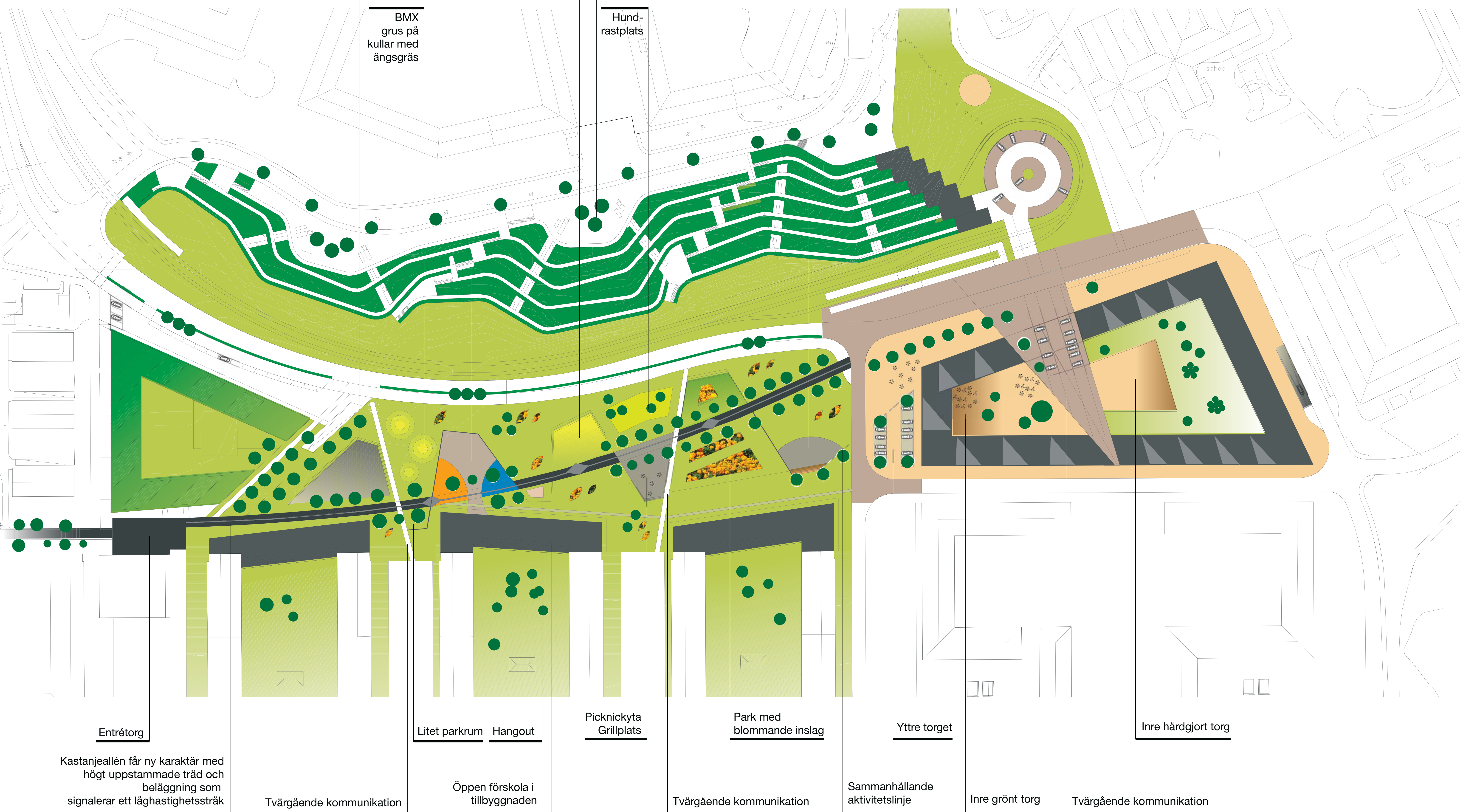
Gröna angörings
platser med
utblick

Sittgradänger
Scen/dansbana
Mötesplats

METER

0 10 20 30 40 50 100 150

BILAGA 1

GESTALTNINGSPLAN FÖR DEN OFFENTLIGA MILJÖN, OPALTORGET

Bilaga 1 till kvalitetsprogram, 2009-10-20